

Hamenei'nin Batı gençliğine yazdığı ve sosyal medyada yayınlayarak küresel kamusal alanın dikkatine sunduğu mektup, İran'ın Batı ile ilişkilerinde yeni bir deneme olarak değerlendirilebilir. Kendisi hem bir din adamı hem de siyasetçi olan Hamenei, görünürde bu kimliklerinin bir kenara bırakarak Batılı siyasetçileri değil gençliği kendisine muhatap alıyor.

Pınar ARIKAN

#LETTER 4 U: İRAN'IN BATI İLE İLİŞKİLERİNDE YENİ BİR DENEMESİ

Geçtiğimiz 21 Ocak'ta İran Dini Lideri Ayetullah Hamenei, Avrupa ve Kuzey Amerika gençliğine hitaben bir mektup kaleme aldı. Hamenei'nin resmi internet sayfasında beş dilde yayınlanan mektup #letter4u hashtag'ıyla twitter hesabında da paylaşıldı. Yorumcular, Hamenei'nin 7 Ocak'ta Paris'te düzenlenen Charlie Hebdo saldırısından sonra kaleme aldığı açık mektubun Müslüman bir din adamı tarafından kendi dini hakkında Batı

gençliğine hitaben yazılan ilk mektup olduğunu ifade etmekte.

Charlie Hebdo saldırısından sonra bütün dünyadan olduğu gibi İslam dünyasının dini otoritelerinden de saldırıları kınayan açıklamalar gelmişti. El-Ezher, İslam'ın her türlü şiddeti kınadığını açıklayarak Charlie Hebdo saldırısının cezai bir suç olduğunu belirtmişti. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı da şiddet ve terörün, kimden ve nereden kaynaklarsa kaynaklansın, ne amaçla yapılırsa yapılsın, nereyi ve kimi hedef alırsa alsın,

hiçbir neden ve gerekçe gösterilmeden insanlık suçu olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmişti. Ayrıca İslam peygamberinin adının kullanılarak, bir intikam duygusuyla yapıldığı söylenen bu katliamın rahmet ve barış elçisi Hz. Muhammed'in bütün insanlığa kazandırdığı yüce değerleri yok etmeye yönelik açık bir saldırı olduğunu beyan etmişti. Lübnan Şii liderinin lideri Nasrallah, tekfiri ideolojiyi takip eden aşırıların davranışlarının İslam'a, Hz Muhammed'e, Kur'an'a ve Müslümanlara Batının

mizahi karikatürlerinden ve İslam'ın düşmanlarından daha fazla saldırıda bulunduğunu söylemişti. İran'dan da ileri gelen din adamları, saldırıyı şiddetle kınayan açıklamalar yapmışlardı. Bu açıklamalarda Paris saldırısı ve her türlü şiddeti kınamanın yanında konuşma hürriyetinin aşağılama hürriyeti olmadığı, İslam'ın kutsallarına saygı gösterilmesi gerektiği, Batı'nın İslam'ı aşağılamasının aşırıcılığı artırdığı, saldırının İslam'a zarar vermek amacıyla yapılan bir Siyonist faaliyeti olduğu gibi görüşler ifade edilmişti. Rehberlik Ofisinden ise Ayetullah Hamenei'nin Dış İlişkiler Danışmanı Ali Ekber Velayeti, saldırının temelinde İslam'a karşı yürütülen komplo ve propaganda savaşının yer aldığını ve İran tarafından kınandığını söylemişti. Saldırdan hemen sonra sessiz kalan Ayetullah Hamenei'nin saldırıyla ilgili sözlerini ise Batı gençliğine hitaben yazdığı mektupta okuyabildik.

Hamenei'nin Batı Gençliğine Mesajları

Mektubunda gençlere İslam hakkında konuşmak istediğini söyleyen Hamenei, İslam'dan kastının Batı gençliğine İslam olarak sunulan imaj olduğunu ifade ediyor. Hamenei'ye göre, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından ve 'düşman'ın ortadan kalkmasından sonra Batı tarafından düşman koltuğuna İslam oturtuldu. İslam kültürü ve düşüncesine yaklaşım gibi önemli bir konuda kamusal farkındalığın önlenmesi çabası olduğunu vurgulayan Hamenei, gençlerden bunun nedenini kendi aydınlarından sormalarını istedi. Gençlerin ise kendilerine eski 'korku' ve nefret yayma politikasının neden İslam'ı

ve Müslümanları hedef aldığı sorusunu sormalarını istedi. Dünyadaki güç yapısının İslam'ın marjinalleşmesini istediğini düşünen Hamenei, gençlerden kendilerine İslam'ın hangi kavramlarının ve değerlerinin süper güçlerin programlarına zarar verdiğini ve İslam'ın imajının zedelenerek hangi çıkarların korunduğunu sormalarını, yapacakları çalışma ve araştırmalarla bu sorulara kendilerinin cevap bulmalarını istedi. Hamenei'ye göre gençlerin kendilerine sunulan imajı sorgulayarak araştırma yapmaları, gençleri İslam'ın karalanmasının arkasındaki saikleri ortaya çıkarmaya götürecektir. Bunun için de kendilerine sunulan önyargılara ve dezenformasyon kampanyalarına karşı İslam dini hakkında doğrudan ve birincil kaynaklardan bilgi edinmelerini istedi.

Mektubun belki en önemli kısmı, Hamenei'nin "Benim İslam okumamı veya herhangi bir İslam okumasını kabul etmeniz konusunda ısrar etmiyorum. İstedğim bugünün dünyasındaki bu dinamik ve etkili gerçekliğin size öfke ve önyargıyla sunulmasına izin vermeyin" cümleleriydi. Batı gençliğinden Kur'an'ı ve Peygamberin hayatını okuyarak bilgi edinmelerini isteyen Hamenei, bu şekilde kendilerine sunulan onur kırıcı ve saldırgan imajdan sıyrılarak gerçeğe dair kendi fikirlerini oluşturmalarının gelecek nesiller için önemine vurgu yaptı.

Mektubun Çözümlemesi

Batı dünyasında Paris saldırısından sonra PEGİDA gibi grupların sokağa inmesiyle çok daha görünür hale gelen ve sebep-sonuç sorgulamasından bağımsız olarak yükselen

bir İslam düşmanlığı kampanyasının olduğu açık. Ancak yine Batı dünyasında İslam düşmanlığının modern Batı'nın reddettiği ırkçılığın bir türü olduğunu savunarak bu düşmanlığa karşı yine sokağa inen gruplar da varken Hamenei'nin mektubu daha anlamlı bir hale geliyor. Mektupta bahsedilen araştırma ve sorgulamanın Batı dünyasında yapılması gerektiği ve bunun için yine Batı içerisinde bir potansiyel olduğu aşikar.

Ancak Hamenei'nin mektubunu ideolojinin müphemliğinden kurtaramayan ayrıntıları da görmekteyiz. Mektupta kullanılan 'dünya güç yapısı', 'baskıcı fırsatçılar' gibi kavramlar ile Bahtin'in kavramsallaştırmasına başvuracak olursak bir iç konuşma (*internal dialogism*) yapılmaktadır. Mektupta içeriği doldurulmayan bu kavramlar ile okuyucunun inanç ve değerlendirme sistemi tartışmacı bir biçimde doldurulmakta ve okuyucunun kıvrak anlayışının idrak altyapısı şaşırtılmaktadır. İçeriği doldurulmayan bu kavramlar, dünyada İslam'ı korku unsuru olarak göstermek isteyen görünmez ellerin varlığını düşündürmekte. Bir adım öteye gittiğimizde bu görünmez ellerin kendisine 'İslamcı' diyen kişi ve grupların İslam adına uyguladıkları şiddetten çıkar sağladıkları ve bunu körükledikleri sonucu çıkıyor. Mektup, bu kavramların içini doldurmayarak okuyucunun zihnini şaşırtmaya ve soru işareti uyandırmaya çalışıyor. Öte yandan İslam dininin ve Peygamberin insancıl ve ahlaki doktrinlerine vurgu yaparak medyanın sunduğu İslam imajıyla tezatlığı vurguluyor. Bu tezatlığın nedenini kullandığı müphem kavramlara dayandırarak Batı gençliğinin zihninde bu durumu

sorgulayacakları alanı yaratmaya çalışıyor. İslam Devriminin ideolojik söylemine aşına bir okuma yaptığımızda ise Hamenei'nin düşüncesinin arkasında bu görünmez ellerin ABD ve İsrail olduklarını tahmin ediyoruz. Nitekim geçtiğimiz 9 Ocak'ta Tahran'da düzenlenen 28. Uluslararası İslam Birliği Konferansı'nda Hamenei'nin "Düşman, bir ülkeye saldırıp diğer ülkeden asker devşirerek İslam dünyasında ayrılıklar yaratmak istiyor. Düşman, Amerikan kapitalizmi, Siyonistler ve Filistin'i işgal eden Siyonist rejimdir" sözleri bu çıkarımı doğrular nitelikte. Dolayısıyla aslında "İslam'a düşman olanlar" ve "İslam'ın düşmanları" söylemlerindeki iki 'düşman' kavramı birbirini yeniden üretir hale geliyor.

Öte yandan Hamenei, geleceği elinde tutan gençliğin doğruyu aramada anne ve babalarından daha gayretli oldukları, siyasetçilerin ise siyaset ile doğruluk yollarını birbirinden ayırdıklarını, bu nedenlerle Batı gençliğine doğrudan seslendiğini ifade ediyor. Bu şekilde hem gençlere ayrıcalıklı bir konum atfediyor hem de çözümün onlarda olduğunu ima ederek gençliği kendilerinden önceki nesillerin fikirlerini ve siyasetçilerin tutumlarını eleştirel bir şekilde sorgulamaları için yönlendirmeye çalışıyor. Hamenei, 'dünya güç yapısı' kavramı ile bir yandan Batı gençliğinin zihninde global bir yapı fikri uyandırmak isterken öte yandan yüklediği etkin sorumluluk ile Batı gençliğini aktör olarak ortaya koyuyor. Hamenei'nin mektubu, aktörün yapı ile ilişkisini sorgulaması ve bu ilişkiyi eleştirel bir zemine oturtması yönünde mesaj vermeye çalışıyor.

İran'ın İslam Korkusu ile Mücadelesi

Öte yandan mektup, İran'ın son zamanlarda 'İslam korkusu' ile mücadele etme ve 'İslam'ı dünyaya ılımlı bir örnek olarak sunma çabasının bir yansıması olarak da yorumlanıyor. Nitekim İran Dışişleri Bakanı Muhammed Cevad Zarif, geçtiğimiz Şubat ayı başında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon'a yazdığı mektupta 7 Ocak saldırısından sonra artan İslam korkusu tezahürlerine karşı uyarıda bulunmuş, 6 Şubat'ta ise Almanya'nın başkenti Berlin'de İran Kültür Merkezi ve İslam Çalışmaları Vakfı tarafından Almanya, Avusturya ve İran'dan bilim insanlarının katıldığı "İslam, İslamofobi ve Aşırıcilık" konulu konferans düzenlenerek temel problemin Hamenei'nin de belirttiği gibi İslam dışı toplumların İslam ve Müslüman toplumlar hakkında çok az bilgi sahibi veya tamamen bilgisiz olmaları olduğunun altı çizilmiştir.

Bunların yanı sıra, İslam dünyası Charlie Hebdo saldırısının ardından şiddeti kınamakla birlikte Batı'dan İslam inancına saygılı şekilde davranmasını talep ederken, Peygamber'in tasviri yapılabilir mi tartışması da dünyanın gündemine geldi. "Cennetin Rengi", "Cennetin Çocukları" ve "Baran" gibi filmleriyle uluslararası tanınırlığa kavuşan İranlı ünlü yönetmen Mecid Mecidi'nin yönetmenliğinde çekilen "Muhammed: Allah'ın Elçisi" filmi bu tartışmaların konusu oldu. Üçlemenin ilk filmi olarak çekilen film, Hz Muhammed'in hayatının doğumundan 12 yaşına kadarki kısmını anlatıyor. İran'ın en büyük vakıflarından biri olan ve Hamenei'nin yönetimindeki Mustazaflar Vakfı'nın (Bonyad-e

Mostazafan) desteğiyle Kum şehri yakınlarında kurulan bir platoda çekilen ve Mart ayında uluslararası gösterime girecek olan film, yüz hatlarını ışık ve gölge teknikleriyle gizlemesine rağmen Peygamberin tasvirini vermekte. Bu nedenle muhafazakar Sünni ve Şii din adamlarından olumsuz tepki gördü. Filmin yönetmeni, filmi yaparken hem Sünni hem Şii dünyadan din alimlerine danıştıklarını ve Peygamberin hayatı ile ilgili Sünni ve Şii din alimleri arasında ittifakın olduğu bir dönemi seçerek İslam dünyasında birlik mesajı vermek istediklerini belirtirken bir diğer amaçlarının da dünyaya İslam'ın gerçek imajını sunmak olduğunu ifade etti. Yine de El-Ezher, İran'dan filmin gösterilmemesini talep ederken Katar, Mecidi'nin filmine alternatif bir film yapma hazırlığında olduğunu açıkladı.

Hamenei'nin Batı gençliğine yazdığı ve sosyal medyada yayınlarak küresel kamusal alanın dikkatine sunduğu mektup, İran'ın Batı ile ilişkilerinde yeni bir deneme olarak değerlendirilebilir. Kendisi hem bir din adamı hem de siyasetçi olan Hamenei, görünürde bu kimliklerinin bir kenara bırakarak Batılı siyasetçileri değil gençliği kendisine muhatap alıyor. Gençleri kendilerine öğretilenlere karşı 'kuşkucu' olmaya davet eden Hamenei, böylece farklı bir yöntemle Batı kamusal alanına nüfuz etmeye çalışıyor. Hamenei'nin de desteğiyle Mecidi'nin yönetmenliğinde çekilen filmin de İran için Batı kamusal alanına etki etmekte bir araç olacağı söylenebilir. ○

Arş. Gör., ODTÜ, ORSAM Danışmanı